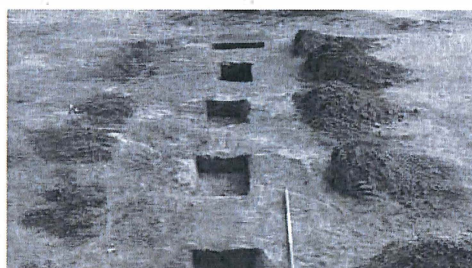

Archeologie 2008

Recent archeologisch onderzoek in Vlaams-Brabant

Detail van de afgraving van de ijzeren fundering van de 11e eeuwse muur van de kerk van Dierik (Bif). III

In deze zone is de functie onduidelijk. Resten van een mogelijk wegje, afgeboord en deels geplaveid met brokken ijzerzandsteen, werden in het zuidoosten van het onderzoeksterrein aangesneden.

Mogelijk wordt een deel van het terrein in de loop van 2009 volledig opgegraven, maar dit maakt op het moment dat dit geschreven wordt nog deel uit van

onderhandelingen tussen het Agentschap R-0 Vlaanderen en nv Ezeldijk.

Meer info?

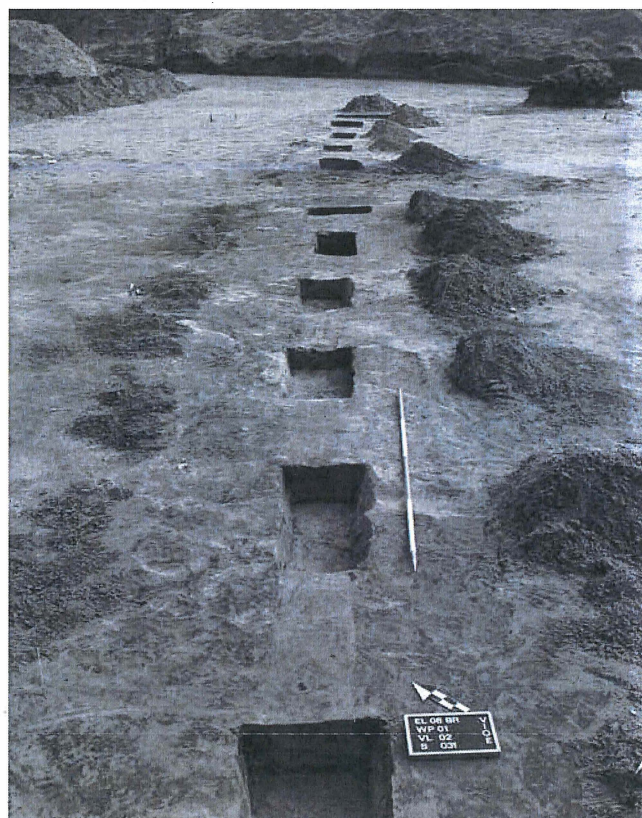
Neem contact op met Bert Acke op 0485/887 116 of bert.acke@nonument.be.

Kamperen op de vicus : Archeologisch onderzoek op een voormalige camping te Elewijt-Broekstraat.

Dirk Pauwels (VIOE)

Van 11 tot 13 februari voerde het projectbureau Archaeological Solutions in opdracht van Providentia cvba een archeologisch vooronderzoek uit op een terrein in de Broekstraat te Elewijt, vlak bij de Barebeek aan de noordrand van de dorpskern. Voorafgaand aan de aanleg van een sociale verkaveling werd ongeveer 12% van het projectgebied (5300 m²) door middel van proefsleuven gesondeerd. De geplande bodemingrepen in combinatie met het rijke verleden van Elewijt als Romeinse vicus waren voor het Agentschap R-0 Vlaanderen Onroerend & goed voldoende grond om dit archeologische vooronderzoek op te leggen in de bouwvergunning. Ondanks het beperkte aantal archeologische (paal?)sporen en vondsten dat dit proefsleuvenonderzoek opleverde, werd in overleg tussen het Agentschap en het VIOE van 4 tot 22 augustus door laatstgenoemd instituut een vervolgonderzoek uitgevoerd, bekostigd door Providentia.

Van de totale projectoppervlakte werd 2300 m² weerhouden voor verder onderzoek en machinaal opengelegd. Op basis van de bevindingen van het vooronderzoek (Bracke & Verhelst 2008) werd, na de afgraving van de Ap horizont en de bruine B2t bodem tot net op de overgang met de C bodem, een werkvlak aangelegd op ca. 40 cm onder het huidige loopvlak. In een tweede fase werd ongeveer een derde van deze oppervlakte nogmaals een 10tal cm verdiept tot een tweede werkvlak.

Enkele coupes op de greppel

Kuil met houten beschoeiing en bodem

Behalve een groot aantal moderne vergravingen die te relateren zijn aan het voormalige gebruik van het terrein als camping, dook in de noordelijke hoek van het terrein een duster ondiepe grijze (paal?)sporen op waarin niet onmiddellijk een plattegrond kan worden herkend. Ook is hun relatie tot een klein, gebogen greppeltje nog niet uitgeklaard. Het bijna volledig gebrek aan vondstmateriaal is bovendien niet bevorderlijk voor de datering van de sporen. Elke meter ten zuiden van de duster kunnen wel vier paalkuilen worden geconcentreerd tot een spiekertje van 3,5 x 3,5 m.

De westzijde van het terrein, aanpalend aan de Broekstraat, bleek uiteindelijk archeologisch het rijkst. Naast een aantal paalkuilen blijken de drie het meest in het oog springende bodemsporen een greppel, een depressie en een beschoeide kuil.

De greppel is een 20-30 cm breed spoor met een egale bruinrijke vulling die nog 10-20 cm diep bewaard is. Aan de zuidzijde van het terrein doorkruist de greppel vanuit de westelijke putwand het opgravingsterrein in ZO-NW richting over een lengte van 26 m, waarna hij in een rechte knik zuidwaarts afbuigt en na een drietal meter niet langer te traceren is. Het profiel van de greppel is gekenmerkt door schuine wanden en een vlakke bodem. De vulling leverde slechts een vijftal kleine fragmentjes bouw aardewerk op.

Het tweede archeologische spoor is eveneens slechts gedeeltelijk in de werkput aanwezig: een vijftiental meter ten noorden van de greppel ligt tegen de wes-

telijke putwand een langwerpige depressie met een lengte van ca. 25 m en een onderzoekbare breedte van 4 m. Dit spoor - misschien een poel - heeft een komvormig profiel en een maximumdiepte van 40 cm onder het werkvlak. De vulling, een afwisseling van witte en grijze lagen vergraven door enkele donkerbruine kuilen, werd in kwadranten van 1 m² opgegraven en leverde een behoorlijk aantal vondsten op. Of er uit de vondstverspreiding betekenisvolle patronen kunnen worden afgeleid moet nog blijken uit verder onderzoek. Wel blijkt nu al dat het grootste aandeel in het aardewerkspectrum wordt ingenomen door fragmenten van protohistorisch/inheems-Romeins handgevormd aardewerk, gaande van poreuze, grof met bouw aardewerk gemagerde handgevormde potten, over ruwwandige voorraadpotten met nageltopindruk tot reducerend gebakken dunwandige recipiënten met kamstreepversiering. Daarnaast komen scherven van wielgedraaide Romeinse ruwwandige potten, wrijfschalen en terra sigillataborden en -kommen, (w.o. een versierde Drag. 29, eerste helft eerste eeuw n. C.) voor. Naast het aardewerk neemt bouw aardewerk in de vorm van tegula- en imbrexfragmenten een groot deel van het totaal aantal vondsten voor zijn rekening. Twee in het oog springende vondsten uit de depressie zijn een fragment van een kobaltblauwe, 5-lobbige glazen armband met een dubbele, gele en golvende glasdraadversiering (ca. 200 v. - 200 n. C.) en een onvolledige, bronzen éénledige onderdraadse spiraal. Jla.

De laatste dag van de opgraving werd opgevolgd door een 90 cm diepe, afgeronde kuil (diam.: 75 cm). Op halve diepte ging de donkergrijze vulling met wat dakpanfragmenten over in een houten beschoeiing mét houten bodem (fig. 2). Binnenin de beschoeiing bestaat de vulling uit grijze en groene laagjes die doorvlochten zijn door wortels van de beschoeiing en de plankenbodem. Onder de houten bodem was de kuilbodem afgewerkt met horizontaal en cirkelvormig geplaatste Romeinse dakpanfragmenten (totale diam. 50 cm) (fig. 2). De beschoeiing, de bodemafdekking in dakpannen en de typische groenblauwe verkleuring van de bodem om en onder de dakpannen wijzen alle in de richting van een interpretatie van de kuil als een waterput (ge). Toch moeten wij door de houten bodem ook nog andere opties openhouden, en kan het gevonden botmateriaal in dit opzicht misschien verhelderend werken.

Het vondstmateriaal omvat naast de al vernoemde dakpannen en het botmateriaal ook een handvol scherven van dezelfde handgevormde makelij als uit de depressie.

Het archeologische onderzoek in de Broekstraat heeft duidelijk een aantal nederzettingssporen opgeleverd. De beperkte omvang van het onderzochte areaal maakt dat een interpretatie van de sporen binnen de nederzettingcontext niet eenvoudig is. Verder archeologisch onderzoek op aanpalende percelen zou ons blikveld kunnen verruimen maar dergelijke onderzoeksopportunities zijn in de nabije toekomst niet te verwachten: het terrein is omringd door woningen aan de west- en zuidzijde, de Barebeek aan de noordzijde en de Broekstraat aan de westzijde. Zo is bv. de kans dat de depressie ooit nog verder kan worden onderzocht vrij klein: de aanleg van de Broekstraat en de parallel hiermee aangelegde nutsleidingen van de verkaveling hebben ongetwijfeld het resterende deel ervan helemaal of grotendeels vernield. Van de greppel daarentegen kan men aannemen dat hij nog doorloopt in een klein onbebouwd perceel aan de overkant van de straat. De paalsporen, de greppel, de spieker, de depressie/poel en de beschoeide kuil kunnen als elementen van één of meerdere erven nabij de Barebeek worden geïnterpreteerd. In dit stadium van de verwerking kan nog niet worden uitgemaakt hoe deze verschillende nederzettingssporen zich chronologisch verhouden tot elkaar en binnen de nederzettingchronologie van de Romeinse vicus. Het merendeel van het schervenbestand hoort thuis in de traditie van inheems, handgevormd aardewerk en kan voorlopig nog niet chronologisch worden gedifferentieerd. Dit handgevormd aardewerk, net zoals de glazen armband en de bula, is een voortzetting van tradities uit de ijzertijd. Met de combinatie van dergelijke artefacten in vertrouwde vormen en technieken én typische Romeinse importproducten als de sigillata en dakpannen, die een hele andere contemporaine cultuur weerspiegelen, bevinden wij ons in de Broekstraat dan ook misschien in de late ijzertijd -vroeg-Romeinse tijd, een periode waarin de lokale bevolking te Bewijt zich opmaakt voor een bloeiperiode die tot op het einde van de tweede eeuw zou duren.

Met de site aan de Broekstraat bevinden wij ons buiten de perimeter van de vicus zoals die traditioneel wordt omschreven op het 'plateau' (9-10 m hoogte) tussen Bare- en Binnebeek, ten ZZW van de opgraving. Aan de grondslag van deze afbakening van de nederzet-

ting ligt het nog steeds fundamentele onderzoek dat J. Mertens (NDO) rond het midden van de vorige eeuw uitvoerde (Mertens 1954). Zich baserend op eigen onderzoek - zowel opgravingen en proefsleuven als booronderzoek - en observaties door anderen zorgde hij voor de eerste gedegen status quaestionis van onze kennis van de vicus. In jaren volgend op zijn onderzoek viel het nog onbebouwde areaal binnen de door hem afgebakende vicusperimeter in sneltempo ten prooi aan woonuitbreiding. Pas in de jaren 80 en 90 van de vorige eeuw en de beginjaren van deze eeuw lieten nieuwe opgravingen door het IAP en daarna het VIOE (ongepubl., voor een kort overzicht zie Van Impe e.a. 2005) toe het archeologische gegevensbestand gevoelig uit te breiden en te modifieren, terwijl anderzijds een gericht evaluatief booronderzoek aantoonde dat diverse percelen in de vicus zeker nog archeologisch potentieel hebben.

Het VIOE-onderzoek van 2008 vult een onderzoeksleemte op lokaal niveau aan in de zin dat het een blik werpt op het Romeinse landelijke centrum te Bewijt dat nog grotendeels ononderzocht is. In een ruimer kader is 'de vicus' als nederzettingfenomeen in Vlaanderen in alle opzichten nog een onbekend gegeven (zie Magermans 2006 voor een overzicht), een kennislacune die het VIOE sinds enkele jaren met gericht onderzoek in Vlaams-Brabant - Tienen (1997-2003, 2005 en 2008) en Asse (2006 en 2007) - poogt op te vullen. Deze onderzoeksresultaten kunnen vervolgens een waardevolle bijdrage leveren aan het wetenschappelijke debat dat in de ons omringende landen wordt gevoerd rond het concept vicus (rural centre/small town/petite agglomération) en de rol van deze nederzettingen in het Romeinse nederzettingssysteem in de noordwestelijke provincies van het Romeinse Rijk (zie bijv. Brown 1995, Burnham & Wachter 1990, Hiddink 1991, Petit & Mangin 1994, Rorison 2001, Rost 2006).

Literatuur

- BRACKE M. & K.F.M. VERHB. 2008, Archeologisch proefsleuvenonderzoek op plangebied Bwijt-Broekstraat, gemeente Zerst. Diltieve rapportage van de bekoren resultaten, (AS-R3portage2008-13), si".
- BROJVN.A.E (ed.) 1995: R.Irran Srall Toonsin Eastern Bigland and Eepnd, Odx1N Monograph 53, O<ford.
- BJR-JHAM & VACHR (eds) 1990: The Sral TONIS of R.Irran Bitan, tai<ae.
- HIDDINK H. 1991: R.Irral Ca'tres in the R.Irran Sittlarent S., &em of Northern <?ella and Garrania Inferior, in: FUYMAN N & F.IHIMS(e.:fs) 1991, IrragesofthePa&. 3udiesonAdent SJ-deties in Northwe&em Burope, (3udies in Ae- and A'otohi'ory, 7), Arrsterdam
- MAGERVANSK. 2006: 03vid. 03l inventarisatie en functionele analaa van enkele zogenaarde vid in Vlaanderen lus.ren het begin van de 1&eeeuw n. Oir. en het einde van de4deeeuw n. Oir., in: Terra Incognita, 139-154.
- MERTENSJ. 1954: 03 R.IrrreinsaviUJste Bwijt. \krsag over de opgravingen 1947-1953, in: Archaeologia Belgica, 19, B'ussel(= 1-ndelingen voor de ninklijke ng voor OJdheidkunde, Let-teren en kun& van Mechelen, 57, 1953, 21-62).
- pEIT & MANGIN (eds) 1994: Atlasdesagglorrations9(X)ndairesde la Gaule B:igiqueet desGerranies, 2 dln, Bie:brud<-R:inheim
- R)RIS)N M. 2001: \lid in R.Irran Gaul, in: BilishArchaeological R.ports. International R.ports, 933, O<ford.
- R.JSTTh. 2006, Archite:ture, 6:xlronicsand Identityin R.Irrano-Bilish Srall Toons, in: B'tish Archaeological R.ports. International R.ports, 1547, O<ford.
- VAN IMPEL., INTVEN 1, DEpAEpE., EfwYNO<A. & DE-S:NDER K 2005: Invading Iribes, advandng forests. A witness to the dedine of erononic activity in Flanders, circa 200 AD, in: 1-ässer H-J (e.:f.), Neue Forschungsergebnisse zur nordwe&europäischen R'ühgeschichte unter be:onderer Ea'üd<schtigung der altsächsschen Kultur im heutigen Nie:fersachsen. 3udien zur Schlsanforschung 15, Odenburg, 287-305.